

**TARIX FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY ELEKTRON
DASTURLARDAN FOYDALANISH**

Surxondaryo viloyati Muzrabot tuman politexnikumi

Oliy toifali tarix fani o'qituvchisi

Xurramov Shaxboz Abdirashit o'g'li

Annotatsiya

Ushbu maqolada tarix fanini o'qitish jarayonida zamonaviy elektron dastur va raqamli ta'lim vositalaridan samarali foydalanish masalalari yoritilgan. Ta'lim jarayonida multimedia texnologiyalari, interaktiv platformalar, virtual xaritalar, elektron darsliklar hamda ta'limiy ilovalarni qo'llash orqali o'quvchilarning tarixiy tafakkuri, mustaqil fikrlashi va fanga bo'lgan qiziqishini oshirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, elektron dasturlar asosida tashkil etilgan darslarning afzalliklari, ularning an'anaviy o'qitish usullari bilan uyg'unligi hamda tarix fanini o'zlashtirishdagi samaradorligi ilmiy-pedagogik jihatdan asoslab beriladi. Maqolada tarix ta'limida innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali ta'lim sifati va samaradorligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: tarix ta'limi, zamonaviy elektron dasturlar, raqamli ta'lim texnologiyalari, interaktiv ta'lim, multimedia vositalari, elektron darsliklar, virtual xaritalar, innovatsion yondashuv

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы эффективного использования современных электронных программ и цифровых образовательных технологий в процессе преподавания истории. Анализируются возможности применения мультимедийных средств, интерактивных платформ, виртуальных карт, электронных учебников и образовательных приложений, способствующих формированию у обучающихся исторического мышления, развитию самостоятельности и повышению интереса к изучаемому предмету. Особое внимание уделяется преимуществам уроков истории, организованных с использованием электронных программ, их интеграции с традиционными методами обучения, а также влиянию цифровых технологий на качество и результативность усвоения учебного материала. В статье представлены научно-педагогические выводы и практические рекомендации по внедрению инновационных подходов в преподавание истории.

Ключевые слова: преподавание истории, современные электронные программы, цифровые образовательные технологии, интерактивное обучение, мультимедийные средства, электронные учебники, виртуальные карты, инновационный подход

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Zamonaviy ta'lim jarayonida faqatgina bilim berish emas, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish, axborotni izlash va undan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu jarayonda tarix fani alohida o'rin tutib, u o'quvchilarning tarixiy ongini rivojlantirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash hamda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

An'anaviy tarix darslarida asosan og'zaki bayon, darslik bilan ishlash va yozma topshiriqlarga tayanilgan bo'lsa, zamonaviy ta'lim talablari dars jarayonini yanada interaktiv, ko'rgazmali va samarali tashkil etishni taqozo etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy elektron dasturlar, raqamli ta'lim resurslari va multimedia vositalaridan foydalanish tarix fanini o'qitishda muhim pedagogik omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Elektron darsliklar, interaktiv xaritalar, tarixiy hujjatlar bazasi, virtual ekskursiyalar hamda ta'limiy platformalar orqali o'quvchilar tarixiy voqea va jarayonlarni chuqurroq anglash imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Zamonaviy elektron dasturlar tarix fanini o'qitishda nafaqat o'quv materialini vizual tarzda yetkazib berish, balki o'quvchilarning bilish faolligini oshirish, ularni mustaqil izlanishga undash va dars jarayonida faol ishtirokini ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Bunday texnologiyalar yordamida tarixiy davrlar, xaritalar, shaxslar va voqealarni modellashtirish, taqqoslash hamda tahlil qilish imkoniyatlari kengayadi. Natijada dars jarayoni mazmunan boyib, o'quvchilarning tarix faniga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasi ortadi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, bugungi kunda ta'lim muassasalarida elektron dasturlardan foydalanish keng joriy etilayotgan bo'lsa-da, ularni tarix fanini o'qitishda metodik jihatdan to'g'ri va samarali qo'llash masalalari hali ham yetarli darajada o'rganilmagan. Shu bois, tarix ta'limida zamonaviy elektron dasturlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlarini tahlil qilish, ularning afzalliklari va ta'lim samaradorligiga ta'sirini aniqlash muhim vazifa hisoblanadi. Ushbu maqolada tarix fanini o'qitishda zamonaviy elektron dasturlardan foydalanishning nazariy asoslari va amaliy jihatlari yoritilishi maqsad qilib olingan.

1. Tarix fanini o'qitishda zamonaviy elektron dasturlarning nazariy-pedagogik asoslari

Zamonaviy ta'lim jarayonida elektron dasturlar va raqamli texnologiyalardan foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Tarix fanini o'qitishda bunday dasturlarni qo'llash o'quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtiradi, ularning tarixiy voqea va jarayonlarni chuqurroq anglashiga xizmat qiladi. Elektron dasturlar tarix fanining murakkab va ko'p qirrali mazmunini

o'quvchilarga tushunarli, ko'rgazmali hamda mantiqiy ketma-ketlikda yetkazib berish imkonini beradi.

Pedagogik nuqtayi nazardan, elektron dasturlar konstruktivistik yondashuv asosida tashkil etilib, o'quvchilarning mustaqil bilim olishiga sharoit yaratadi. Tarixiy materiallarni interaktiv shaklda taqdim etish o'quvchilarda tarixiy tafakkur, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash va tarixiy jarayonlarga tanqidiy yondashish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, elektron dasturlar ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishga xizmat qiladi.

2. Tarix darslarida qo'llaniladigan elektron dastur va raqamli ta'lim vositalari

Hozirgi kunda tarix fanini o'qitishda qo'llaniladigan elektron dastur va vositalar xilma-xil bo'lib, ular dars jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Jumladan, elektron darsliklar va o'quv qo'llanmalar o'quvchilarga mavzularni mustaqil o'rganish, bilimlarni mustahkamlash hamda qo'shimcha manbalardan foydalanish imkonini beradi. Interaktiv xaritalar va vaqt jadvallari tarixiy voqealarning hududiy va xronologik bog'liqligini aniq tasavvur qilishga yordam beradi.

Multimedia taqdimotlari, tarixiy hujjatlar va videomateriallar o'quvchilarning darsdagi ishtirokini faollashtirib, ularning e'tiborini jalb etadi. Onlayn platformalar va ta'limiy ilovalar orqali o'quvchilar testlar, viktorinalar va amaliy topshiriqlarni bajarish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bunday vositalar orqali bilimlarni nazorat qilish jarayoni tezkor, shaffof va samarali tashkil etiladi.

3. Elektron dasturlar orqali o'quvchilarning tarixiy tafakkuri va raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish

Zamonaviy elektron dasturlar tarix fanini o'qitishda o'quvchilarning faqat bilimlarini emas, balki ularning tarixiy tafakkurini va umumiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Virtual ekskursiyalar, tarixiy rekonstruksiylar va interaktiv simulyatsiyalar yordamida o'quvchilar tarixiy voqealarni jonli tasavvur etib, ularni chuqurroq tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Elektron dasturlardan foydalanish jarayonida o'quvchilarda axborot bilan ishlash, tarixiy manbalarni tahlil qilish, solishtirish va xulosa chiqarish ko'nikmalari shakllanadi. Bu esa o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirib, ularni mustaqil va ongli shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning axborot madaniyati va raqamli savodxonligi ham rivojlanadi.

4. Tarix fanini o'qitishda elektron dasturlardan foydalanishning amaliy jihatlari va muammolari

Tarix darslarida elektron dasturlardan foydalanish ma'lum pedagogik va texnik shart-sharoitlarni talab etadi. Avvalo, o'qituvchining raqamli kompetensiyasi va zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llash bo'yicha malakasi muhim ahamiyatga

ega. O'qituvchi elektron dasturlarni darsning maqsadi, mazmuni va natijasiga mos ravishda tanlashi va ulardan oqilona foydalanishi lozim.

Shuningdek, ta'lim muassasalarining texnik ta'minlanganligi, internet tarmog'iga ulanish imkoniyati ham muhim omillardan biridir. Elektron dasturlardan foydalanishda yuzaga keladigan ayrim muammolar, jumladan texnik nosozliklar, metodik materiallarning yetishmasligi va vaqt taqchilligi masalalari ham mavjud. Shu bois, tarix fanini o'qitishda elektron dasturlarni joriy etishda tizimli yondashuv va metodik qo'llab-quvvatlash zarur hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, tarix fanini o'qitishda zamonaviy elektron dasturlar va raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Elektron dasturlar yordamida tarixiy voqea va jarayonlarni ko'rgazmali, interaktiv va tizimli tarzda yoritish imkoniyati yaratiladi, bu esa o'quvchilarning mavzuni chuqurroq o'zlashtirishiga va tarix faniga bo'lgan qiziqishining ortishiga xizmat qiladi. Zamonaviy texnologiyalar tarixiy bilimlarni faqat tayyor axborot sifatida emas, balki tahlil va mushohada qilish jarayoni orqali egallashga sharoit yaratadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, elektron darsliklar, interaktiv xaritalar, virtual ekskursiyalar va ta'limiy platformalar asosida tashkil etilgan tarix darslari o'quvchilarning tarixiy tafakkurini rivojlantirish, mustaqil fikrlash va tanqidiy yondashuv ko'nikmalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, elektron dasturlardan foydalanish o'quvchilarning axborot bilan ishlash madaniyati va raqamli savodxonligini oshirib, ularni zamonaviy jamiyat talablariga mos shaxs sifatida kamol topishiga yordam beradi. Shu bilan birga, tarix fanini o'qitishda elektron dasturlardan samarali foydalanish o'qituvchining kasbiy mahorati, raqamli kompetensiyasi hamda ta'lim muassasasining texnik ta'minlanganligiga bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi. Elektron dasturlarni dars jarayoniga joriy etishda ularni an'anaviy o'qitish usullari bilan uyg'unlashtirish, metodik jihatdan puxta rejalashtirish va maqsadga muvofiq qo'llash muhim hisoblanadi.

Xulosa sifatida ta'kidlash joizki, tarix ta'limida zamonaviy elektron dasturlardan foydalanish ta'lim sifatini oshirishning samarali vositasi bo'lib, ularni tizimli ravishda joriy etish, o'qituvchilarning raqamli malakasini oshirish va metodik ta'minotni takomillashtirish orqali tarix fanini o'qitishning yangi bosqichiga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. **O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi.** — Toshkent, 2017.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. **Ta'lim sohasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirishga oid qaror va farmonlar to'plami.** — Toshkent, 2020.
3. Saidov A., Qosimov B. **Tarix o'qitish metodikasi.** — Toshkent: O'qituvchi, 2018.

4. Yo'ldoshev J., Usmonov S. **Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.** — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
5. Muslimov N.A. **Zamonaviy ta'lim texnologiyalari.** — Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2020.
6. Abduqodirov A.A. **Ta'limda axborot texnologiyalari.** — Toshkent: Fan, 2018.
7. Qodirov D., To'xtayeva M. **Tarix fanini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish** // Pedagogika va ta'lim jurnali. — 2021. — №3.
8. Xoliqov O. **Raqamli ta'lim muhitida fanlarni o'qitishning didaktik asoslari** // Zamonaviy ta'lim. — 2022. — №2.
9. UNESCO. **ICT in Education: A Practical Guide.** — Paris, 2019.
10. Sharipov Sh. **Umumiy o'rta ta'limda tarix fanini o'qitish samaradorligini oshirish yo'llari** // Xalq ta'limi jurnali. — 2020. — №4.